

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

ATA, Heliga Trefaldighetskyrkan, Gävle stad, Gästrikland. (*Genomgång av delar av materialet.*)

Riksantikvarieämbetet: Byggnadsregistret

Länsmuseet Gävleborg (Xlm): Ärendearkivet

Nisbeth, Åke, *Heliga Trefaldighets kyrka i Gävle*, Uppsala 1965

Åberg, Jan Håkan, *Inventarium över Svenska orglar*, 1990:II Uppsala stift, Tostared 1991

3.2 Kronologisk förteckning

Årtal	Händelse	Källa
1400-tal	Gävles första kyrka uppförs sannolikt på platsen för Heliga Trefaldighet.	Nisbeth 1965
1605	Medeltidskyrkan brandhärjas vid en stadsbrand och skadas svårt. Kyrkan repareras provisoriskt.	Nisbeth 1965
1630	En karta visar en kyrka på nuvarande plats. Kyrkan är uppförd i sten, är 32 m lång, 12,5 m bred och består av långhus och kor av samma bredd.	Nisbeth 1965
1639	Den gamla kyrkans murar rivs (omfattningen okänd) och den nya grundläggningen påbörjas under ledning av murmästare Marthen Bülich. Arbetena avstannade dock en tid efter Bülichs död året därpå och återupptogs senare av murmästare Anders Fischer.	Nisbeth 1965
1654	Kyrkan invigs och består av ett treskeppigt långhus med kor i mittskeppets bredd och tresidig avslutning i öster. Vid korets norra sida finns en tillbyggnad i två våningar som inrymmer sakristia på nedre våningen och en läktare på övre. Tornet på västgaveln påbörjas och två våningar byggs innan arbetet avstannar. Taken är täckta med spån.	Byggnadsregistret
1657	Predikstolen tillverkas av Evert Friis och sätts upp på pelaren väster om mittskeppets nordostligaste pelare.	ATA
Ca 1661	Uppgift om att predikstolen målas i pärlgrått och förgylls av förgyllaren Nordenlöv.	ATA
1662	Altaruppsatsen tillverkas av Evert Friis.	Byggnadsregistret
Ca 1671	Kyrkan får sin första orgel, byggd av Claes Crantsenander, Viborg.	Åberg 1991
1682	Pålningar vid kyrkans sydmur uppförs p.g.a. kraftiga sprickbildningar till följd av ogynnsamma grundförhållanden. Kraftiga ankarjärn monteras för att binda samman murarna.	Nisbeth 1965
1686	Orgeln förbättras av Hans Henrich Cahman enligt uppgifter från år 1773.	Åberg 1991
1704	Det södra skeppets valv rivs och ersätts med ett innertak av trä, p.g.a. fortsatta sättningsskador i kyrkan.	Nisbeth 1965
Efter 1704	Stabiliteten försämras av åtgärderna år 1704 och mittskeppets valv började uppvisa skador. Skadorna repareras provisoriskt.	Nisbeth 1965
1728-29	Valven i södra sidoskeppet återuppförs under ledning av murmästare Jonas Fristedt, Stockholm.	Nisbeth 1965
1746	Uppgift om att altaruppsatsen som tidigare varit omålad, förgylls och målas i blått och pärlgrått av Anders Österdam, Stockholm.	Nisbeth 1965

1747	Korskranket av Evert Friis tas ner.	Nisbeth 1965
1751	Ett nytt korskrank tillverkas av smeden Christoffer Dachant efter ritningar av stadsbyggmästaren Raphael Pousette.	Nisbeth 1965
1759	Kyrkan repareras återigen p.g.a sättskador. Uppdraget går till stadens murmästare Daniel Lundquist. Predikstolen flyttas en pelare längre öster ut.	Nisbeth 1965 ATA
1761	Vapenhuset framför sydportalen tillkommer under ledning av Daniel Lundquist. Predikstolen, som tidigare varit omålad, målas.	Byggnads- registret, Nisbeth 1965
1774- 1789	Brändströmska gravkoret uppförs.	Byggnads- registret, Nisbeth 1965
1779- 1781	Tornet slutförs men uppvisar omgående sättningar och börjar luta. Kyrkans exteriör förses med kraftiga strävpelare.	Byggnads- registret, Nisbeth 1965
1819	Kyrkan får en ny orgel, byggd av Pehr och Pehr Zacharias Strand.	Åberg 1991
1820-tal	Bogårdsmuren tas bort kring kyrkan.	ATA
1840-tal	Spåntaket ersätts med svartplåt.	Xlm ärendearkiv
1888- 1889	Interiören förändras under ledning av arkitekt Carl Möller. Läktaren förändras. En ny orgel tillkommer, byggd av E A Setterquist & Son, Örebro. Orgelfasaden uppförs efter ritningar av C. Möller. Den gamla, slutna bänkinredningen ersätts med en ny, öppen. En ny altarring tillkommer. Golven läggs om och golvnivåerna ändras. Väggar och valv dekoreras med enkla, ornamentala målningar. Pelarna dekorationsmålas med horisontella ränder. Inventarierna från 1600-talet, där ibland altaruppsatsen och predikstolen, målas om i svart och guld.	Byggnads- registret, Åberg 1991, Nisbeth 1965
1906	Vapenhuset framför nordportalen tillkommer.	Byggnads- registret, Nisbeth 1965
1936-38	Kyrkan restaureras under ledning av arkitekt S H Wranér med syfte att i görligaste mån återskapa kyrkorummets ursprungliga karaktär. De öppna bänkarna byts ut till en sluten bänkinredning. En ny altarring tillkommer. Kyrkans orgel byggs om och utökas av John Vesterlund, Lövestabruk. Läktaren i tillbyggnaden på norra sidan omvandlas till sakristia. 1880-talsmålningarna togs bort, förutom i koret. Det gamla golvet med 106 gravstenar friläggs. I södra korsarmens östligaste del iordningställs ett dopkapell. Grundförstärkningar sker och exteriören putsas om. Taket lagas och den gamla takryttaren ersätts med ett kors.	Byggnads- registret, Åberg 1991, Nisbeth 1965, ATA
1953-54	Kyrkan förändras under ledning av arkitekt S H Wranér. Svartplåten ersätts med kopparplåt.	Byggnads- registret
1957	En kororgel anskaffas.	Nisbeth 1965
1970-71	Interiören förändras under ledning av arkitekt Rolf Bergh. Orgelläktaren förändras och kläs med mörkbetsade plywoodskivor. En ny kororgel anskaffas från Grönlunds Orgelbyggeri AB, Gammelstad.	Byggnads- registret, Xlm ärendearkiv, Åberg 1991
1989	Fotrännorna läggs om.	Xlm ärendearkiv
1991	Konservatorsarbeten utförs på predikstolen.	ATA

1999	Fotrännorna på norra och södra sidoskeppen läggs om efter att ha skadats av snötyngder.	Xlm ärendearkiv
------	---	--------------------